

6. McKenzie A. Market Efficiency in Agricultural Futures Markets. [Електронний ресурс] / A. McKenzie, T. Holt. – Режим доступу : <http://www.ageconsearch.umn.edu/bitstream/20933/1/spmcke01.pdf>

7. Bekkerman A. Economics of Agricultural Marketinghttp [Електронний ресурс] / A. Bekkerman. – Режим доступу : http://www.montana.edu/bekkerman/classes/agbe321/agbe321_notes.pdf

8. Financial instruments and legal frameworks of derivatives market in EU 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/514008/>

9. IPOL_STU%282014%29514008_EN.pdf

Определена экономическая сущность и функции деривативов на мировых биржах. Исследованы особенности хеджирования рисков на аграрном рынке с помощью товарных деривативов. Доказана необходимость использования деривативов отечественными участниками аграрного рынка как инновационных инструментов в управлении ценовыми рисками.

Хеджирование, управления рисков, деривативы, фьючерсы, опционы, аграрный рынок.

The economic essence and the main functions of derivatives on international exchanges shows. The main features of hedging risks in the agricultural market through using commodity derivatives described. Derivatives considered as an innovative tools for managing risks in the domestic agricultural market.

Hedging, risk management, derivatives, futures, options, agricultural market.

УДК 338.436

СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

**Г. Є. Мєняйлова, кандидат економічних наук
Університет сучасних знань**

Визначено складові механізму забезпечення економічної безпеки переробних підприємств. Встановлено, що для переробних підприємств основними чинниками забезпечення економічної безпеки є: забезпеченість сировиною та фінансовими ресурсами; наявність платоспроможного попиту; прогресивність техніко-технологічної бази виробництва. На цій основі визначено можливості уникнення потенційних загроз для переробних підприємств.

Економічна безпека, переробне підприємство, механізм забезпечення економічної безпеки, загрози, гармонізація інтересів, якість, харчові продукти.

© Г. Є. Мєняйлова, 2015

У вирішенні проблем забезпечення населення продовольством, яке відповідало б сучасним вимогам якості, в обсягах, необхідних для збалансованого харчування мають бути задіяні як виробники сировини, так і її переробники. Згідно з визначенням Державного комітету статистики України, «Переробне підприємство – юридична особа, її відокремлений підрозділ, які мають власні переробні потужності або їх орендують, та здійснюють перероблення певних видів придбаної (закупленої, давальницької сировини) або власно виробленої сільськогосподарської продукції [7]. Тобто, саме переробні підприємства повинні повноцінно забезпечувати населення продуктами харчування. Водночас, такі підприємства мають бути ефективними за продукцією кінцевого споживання, забезпечуючи прибутковість на всіх стадіях: від виробництва та реалізації сировини до стадії доведення кінцевого продукту до споживача.

Ситуація, що склалася нині на переробних підприємствах, зумовлена не тільки загальним соціально-економічним становищем країни та недосконалістю існуючих відносин між суб'єктами зовнішнього середовища. На переробних підприємствах на сьогодні відсутній сформований механізм, який би дав змогу підприємствам ефективно протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, на основі найповнішого врахування чинників економічної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми діяльності переробних підприємств, їх адаптації до ринкового середовища, ефективності виробництва продуктів харчування, економічні відносини з виробниками сировини знайшли своє відображення в працях Н. С. Бєлінської, В. І. Бойка, В. П. Галушко, В. І. Заїнчковського, Т. Л. Мостенської, П. Т. Саблука, С.О. Шевельової, О. М. Шпичака та інших.

Проблемам забезпечення економічної безпеки виробничих підприємств присвячені роботи таких вчених, як Н. Капустін, М. Бєндіков, Л. Шемаєва, Н. Ільяшенко, Д. Ковальов. На сьогодні використовуються такі визначення поняття «економічна безпека»: «сукупність чинників, які забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу в умовах дестабілізуючих факторів» [4, с. 56]; захищеність науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу підприємства від прямих або непрямих загроз [1, с. 37].

Група українських дослідників [5] економічну безпеку підприємства розглядає як міру «гармонізації в часі й просторі економічних інтересів підприємства з інтересами пов'язаних із ним суб'єктів навколишнього середовища, які діють поза межами підприємства». Такої точки зору дотримується В. В. Шликов [9]. У своїх працях вищеназвані вчені розглядають проблеми забезпечення економічної безпеки підприємства, її механізм. Проте, специфічні чинники, особливості механізму забезпечення економічної безпеки саме переробних підприємств на сьогодні є такими, що недостатньо охоплені науковцями.

Економічний розвиток України вимагає створення потужних переробних підприємств не тільки з метою формування відповідного експортного потенціалу, збільшення бюджетних надходжень, задоволення потреб

населення в харчових продуктах в достатній кількості. Нині їх ефективна діяльність має забезпечити необхідний рівень продовольчої безпеки держави та формування раціональної структури споживання харчових продуктів населенням України. У цьому аспекті визначення всіх загроз і проблем у діяльності переробних підприємств та формування на цій основі відповідного механізму забезпечення економічної безпеки даних підприємств є вкрай актуальним питанням.

Мета дослідження – визначення основних складових механізму забезпечення економічної безпеки переробних підприємств.

Виклад основного матеріалу. Економічна безпека суб'єкта господарювання є характеристикою суб'єкта господарювання, яка відображує його здатність реалізувати власні стратегічні економічні інтереси за певних зовнішніх умов завдяки захисту від існуючих і потенційних загроз та використанню можливостей, що надає зовнішнє середовище [8, с. 8].

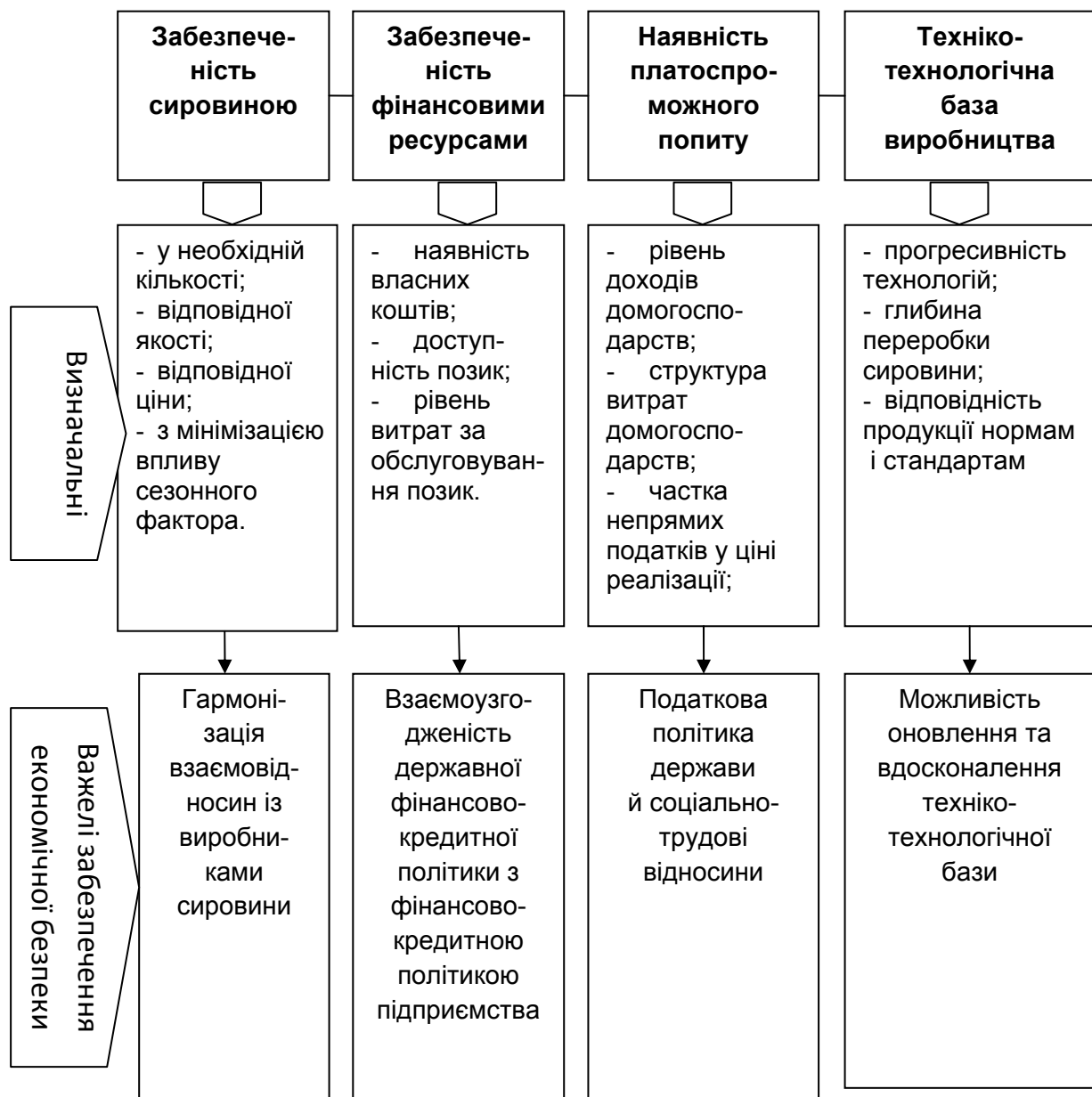
Зовнішнє середовище впливає на діяльність підприємства прямо або опосередковано. Мікросередовище здійснює прямий вплив на підприємство. Суб'єктами цього впливу є постачальники, споживачі, конкуренти, посередники, держава та стан нормативно-правової бази, суб'єкти інфраструктури ринку, інвестори. Макросередовище реалізує опосередкований вплив на підприємство. До опосередкованих чинників належать: загальний стан економіки, рівень розвитку науки і технології, зовнішньоекономічні фактори, політична ситуація в країні [2, с. 209–210]. Вирішення перелічених вище питань є основою механізму забезпечення економічної безпеки переробних підприємств, який представлено на рисунку.

Як було зазначено, діяльність переробних підприємств тісно пов'язана з діяльністю виробників сировини – сільськогосподарських підприємств. Саме якість взаємовідносин з виробниками сировини має визначальний вплив на економічну безпеку переробних підприємств. Крім того, є певний ускладнюючий фактор, а саме: значні сезонні коливання у виробництві сільгосппродукції.

Можна стверджувати, що продовольча безпека держави визначається нині рівнем гармонізації інтересів виробників сільськогосподарської сировини та її переробників. Для вирішення проблеми забезпеченості сировиною недостатньо тільки збільшити обсяги виробництва сировини, водночас, необхідно забезпечити її належну якість та ціну, яка задовольняла б і виробника, й переробне підприємство. Саме закупівельні ціни на сировину мають визначальний вплив на собівартість готової продукції.

Висока собівартість продукції, унаслідок високих цін на сировину, зумовлює необхідність впровадження нових технологій, що дозволять більш повно її використовувати. Підвищення вимог до якості та безпеки харчових продуктів також вимагає від переробних підприємств оновлення техніко-технологічної бази. Проте, заходи з упровадження нового обладнання, безвідходних технологій та систем управління якістю потребують значних фінансових коштів, які на українських підприємствах відсутні. Недостатній обсяг власних фінансових ресурсів вкрай негативно впливає на ефективність роботи переробних підприємств. Цю нестачу можна

ліквідувати за рахунок банківських кредитів. Однак, ціна кредитів значно перевищує рівень рентабельності, тому вони для більшості підприємств недоступні, а бо невиправдано зменшують рентабельність підприємств.

Основні складові механізму забезпечення економічної безпеки переробних підприємств

В Україні нині виробляють велику кількість продуктів харчування як традиційного асортименту, так і нові для українських споживачів продукти. Проте, існує основний чинник, що обмежує споживання якісних і безпечних, з точки зору здорового способу життя, продуктів харчування – купівельна спроможність населення. Індeksi споживчих цін на основні, та особливо, білкові продукти харчування, мають тенденцію до зростання.

На рівень і структуру ціни реалізації продуктів харчування суттєвий вплив має податок на додану вартість. З огляду на соціальну значущість

певних груп продовольчих товарів, у певних країнах ці групи продуктів харчування не обкладаються ПДВ, або його ставка є мінімальною. Так, у країнах Західної Європи ПДВ на молоко та молочні продукти становить 5–7%. В Австралії, Канаді, США Бразилії, Великій Британії ПДВ на молочні продукти не застосовують [6].

Системний аналіз, проведений НДІ економіки і менеджменту агропромислового виробництва НАУ, виявив негативний вплив на економіку АПК податку на додану вартість (ПДВ) через існування високих коефіцієнтів еластичності на продукцію. Без застосування ПДВ населення додатково спожило б сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки на суму 12,1 млн грн, безперечно за умови її 100 % товарності (коли б на всю спожиту продукцію нараховувався ПДВ). Тобто, стимулюється виробництво, переробка й споживання [3, с. 146–151].

Зниження ставки податку на додану вартість на продукти харчування, з одного боку, призвело б до збільшення обсягів реалізації, що компенсує бюджетні втрати, з іншого покращило б структуру споживання харчових продуктів населенням України. Проте зменшення ставки ПДВ дасть змогу збільшити обсяги споживання тільки в тому випадку, якщо підприємства пропорційно зменшать ціни реалізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. На підставі вищезазначеного можемо стверджувати, що для переробних підприємств основними чинниками у забезпеченні економічної безпеки є: забезпеченість сировиною та фінансовими ресурсами; наявність платоспроможного попиту; прогресивність техніко-технологічної бази виробництва.

Визначивши важелі забезпечення економічної безпеки переробного підприємства, за допомогою відповідного математичного інструментарію можна виявити потенційні ризики виникнення загроз економічній безпеці підприємства і на цій основі розробити пропозиції щодо їх уникнення.

Список літератури

1. Бєндиков М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) / М. Бєндиков // Консультант директора. – 2000. – № 2. – С. 36–42.
2. Генеза ринкової економіки (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність): Терміни, поняття, персоналії / [В. С. Іфтемчук, В. А. Григор'єв, М. І. Маниліч, та ін.]. – К. : Магнолія плюс, 2004. – 688 с.
3. Ільчук М. М. Ефективне функціонування молокопродуктового підкомплексу України / М. М. Ільчук. – К. : Нічлава, – 2004. – 312 с.
4. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнес-информ. – 1999. – № 11–12. – С. 56–59.
5. Козаченко А. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : монография / А. В. Козаченко, В. П. Пономарев, А. Н. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 280 с.
6. Пошкус Б. Ценовая цепь на молоко. Доля животноводов в конечной цене продукции занижена [Электронный ресурс] / Болюс Пошкус // Крестьянские Ведомости, 13.04.2009 // Режим доступа : <http://agronews.ru/articleview.php?Ald=1829>

7. Про затвердження Методологічних положень з організації державних статистичних спостережень щодо надходження сільськогосподарської продукції на переробні підприємства (Методологічні положення, розд. 2) аказ державного комітету статистики України від 17.01.2011 N 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2./FIN61637.html

8. Шемаєва Л. Г. Економічна безпека підприємств у стратегічній взаємодії з суб'єктами зовнішнього середовища : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук / Л. Г. Шемаєва. – К., 2010. – 39 с.

9. Шлыков В. В. Комплексное обеспечение экономической безопасности предприятия / В. В. Шлыков. – СПб, 1999. – 138 с.

Определены составляющие механизма обеспечения экономической безопасности перерабатывающих предприятий. Установлено, что для перерабатывающих предприятий основными факторами обеспечения экономической безопасности являются: обеспеченность сырьем и финансовыми ресурсами; наличие платежеспособного спроса; прогрессивность технико-технологической базы производства. На этой основе определены возможности избегания потенциальных угроз для перерабатывающих предприятий.

Економічна безпека, перерабатывающее предприятие, механизм обеспечения экономической безопасности, угрозы, гармонизация интересов, качество, пищевые продукты.

Means of processing plants' economic stability provision were defined in this article. It was found that the key indicators of economic stability for processing plants are: availability of raw materials and financing; effective demand; advanced technical and process base. On the basis of mentioned above it were identified opportunities to avoid potential threats to the processing plants.

Economic stability, processing plant, means of economic stability provision, threats, harmonization of interests, quality, food.

УДК 339.422

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЧОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ

**С. І. Мосіюк, кандидат економічних наук
Національний університет**

біоресурсів і природокористування України

**І. П. Мосіюк, кандидат економічних наук
Національний університет харчових технологій**

Висвітлено теоретичні методи інформаційного та науково-технічного забезпечення виробничого обслуговування аграрної сфери та їх роль у підвищенні ефективності виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств.

© С. І. Мосіюк, І. П. Мосіюк, 2015